

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně

**Sbor národní bezpečnosti – stanice Semněvice
(1921) 1945–1952**

Inventář

EL NAD č.: 1972
AP č.: 524

Mgr. Radka Kinkorová

Horšovský Týn 2019

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce archiválií.....	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu.....	4
III. Archivní charakteristika archivního fondu.....	5
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu	5
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky.....	5
Seznam použitých pramenů a literatury.....	6

Příloha

Seznam použitých zkratk	7
-------------------------------	---

Inventární seznam.....	8
-------------------------------	----------

I. Vývoj původce archiválií

Původce archiválií:

Četnická stanice Semněvice, existence 1898¹–1945, sídlo v čp. 6.

Sbor národní bezpečnosti – stanice Semněvice, nejnižší článek organizace SNB, existence 1945–1952 (horní hranice časového rozsahu původce stanovena podle nejmladší archiválie), sídlo v čp. 33.

Již před koncem války doporučil ministr vnitra Košické vlády ve svém návrhu ze 17. dubna 1945 zrušení četnictva. K tomu došlo v souvislosti s výnosem ministerstva vnitra z 30. června 1945,² jenž ustanovil vznik SNB jako jednotného vojensky organizovaného strážného sboru, který měl plnit v pozměněné formě úkoly a funkce dříve zastávané četnictvem. Až do vydání zákona č. 149/1947 Sb., o národní bezpečnosti, sbor pro výkon své služby prozatím používal předpisů platných před 30. zářím 1938, pokud neodporovaly výnosu ministra vnitra a programovým zásadám vlády. Nový zákon rušil platnost zákona č. 229/1920 Sb., o četnictvu. Do Sboru národní bezpečnosti byli po prověření zařazeni příslušníci dosavadních bezpečnostních uniformovaných sborů, tj. četnictva, státní policie a obecní výkonné policie, a vybraní příslušníci partyzánských a revolučních jednotek, osoby navrávší se z koncentračních a internačních táborů apod. SNB převzal strukturu četnictva a rovněž plynule pokračoval v dosavadní činnosti, jež spočívala v udržování veřejné bezpečnosti. SNB byl vytvořen jako výkonný orgán správy národní bezpečnosti, kterou zajišťovaly okresní a zemské národní výbory.

Po skončení druhé světové války byla v Semněvicích obnovena četnická stanice dne 19. května 1945 a na začátku června byla přetvořena na stanici SNB. Obvod této stanice tvořily obce a osady: Chřebřany, Libosváry, Vidice, Buková, Křakov, Velký Malahov, Horní Metelsko, Mezholezy, Mířkov, Ostromeč, Pocinovice a Věvrov. Příslušníci stanice měli v prvních poválečných týdnech především zajistit bezpečnost osob a majetku, konkrétně se obyvatelstvo obávalo loupežných výpadů polských jednotek (příslušníci tzv. Svatokřížské brigády) před jejich odsunem do Bavorska. Tyto jednotky se nacházely v nedalekých Bernarticích. Zdejší stanice dostala za úkol i pomoc s organizací sklizně, protože v době, kdy docházelo k početným přesunům obyvatel, selhala evidence pracovních sil úřadem práce a pracovníky k polním pracím musely přikazovat rovněž stanice SNB. Během července byli do tohoto regionu, zejména do obcí Mezholezy a Buková, dopraveni i první osídlenci – Volyňští Češi.

Charakter činnosti SNB určoval zákon z 11. června 1947 č. 149/1947 Sb., o národní bezpečnosti, doplněný vládním nařízením z 19. prosince 1947 č. 229/1947 Sb., jímž se vymezují úkoly národní bezpečnosti. Nadále zůstalo základním posláním sboru chránit veřejnou bezpečnost, bdít nad veřejným pořádkem a veřejnou mravností. Národní bezpečnost měla především chránit ústavní zřízení, převzala rovněž záležitosti, pro něž byly dříve zřízeny státní policejní úřady, ale také střežení státních hranic, které bylo vyhrazeno stráži obrany státu. Do oboru činnosti národní bezpečnosti spadaly i policejní věci požární, záležitosti silniční, železniční a letecké dopravy, evidence obyvatelstva, zejména hlášení pobytu, cestovní pasy, boj proti zločinnosti a sociální nepřizpůsobivosti, ochrana úrody, policejní uzavírací hodiny, ztráty a nálezy aj. Vládnímu nařízení č. 229/1947 Sb. předcházelo téhož dne vydané vládní nařízení č. 228/1947 Sb., o přísaze členů Sboru národní bezpečnost.

Po faktickém ustavení SNB fungovalo v každém okrese okresní velitelství SNB a několik jemu podřízených velitelství stanic. Okresní velitelství SNB byla podřízena oblastnímu velitelství SNB, jež vzniklo na místě dosavadního velitelství četnického oddělení (říjen 1945). Další instance představovala zemská velitelství SNB a ministerstvo vnitra.

¹ Nová četnická stanice. *POČ*, 1898, roč. 27, č. 48 (26. 11.), nestr.

² Směrnice MV č. 3700-26/6-45-V/4 z 30. června 1945 o organizaci Sboru národní bezpečnosti.

Správnými úřady národní bezpečnosti se staly opět národní výbory (kromě místních). SNB podléhal vojenským trestním zákonům a soudům a platil pro něj vojenský řád, disciplinární předpisy však pro něj stanovovalo ministerstvo vnitra. Stanice SNB Semněvice byla (spolu se stanicemi Bělá nad Radbuzou, Blížejev, Čečovice, Grafenried, Horšovský Týn, Hostouň, Meclov, Osvračín, Pivoň, Poběžovice, Semněvice, Staňkov a Železná) začleněna do obvodu Okresního velitelství SNB v Horšovském Týně a Oblastního velitelství SNB v Plzni.

Od 1. ledna 1949 vstoupil v platnost zákon č. 286/1948 Sb., o národní bezpečnosti, který mj. ukládal provádět v rámci SNB politickou a osvětovou výchovu.³ Zásadní význam pro činnost bezpečnostního aparátu mělo přijetí nového trestního zákona č. 86/1950 Sb. z 23. května 1950 a především zřízení ministerstva národní bezpečnosti vládním nařízením č. 48/1950 z téhož dne.⁴ Pod pravomoc nového ministerstva přešly veškeré ozbrojené složky ministerstva vnitra a jeho bezpečnostní agenda. Zřízení nového ministerstva představovalo zásadní změnu v řízení SNB, národní výbory přestaly být správními úřady národní bezpečnosti.

Velitelství stanic SNB (poté Národní bezpečnosti /NB/) byla již od roku 1949 redukována a po přetvoření okresních velitelství NB na okresní velitelství Veřejné bezpečnosti (VB)⁵ se v roce 1951 stanice rušily. Místo nich se zřizovala v rámci reorganizace VB k 1. březnu 1951 okrsková služba. Okrsky VB, které převzaly část úkolů rušených stanic, již nebyly samostatnými útvary. K výkonu služby na území okrsku byl určen okrskový zmocněnec VB (okrskář), jenž zodpovídal za pořádek a bezpečnost ve svém okrsku a byl součástí I. (venkovního) oddělení okresního velitelství NB a poté v roce 1953 zřízeného okresního oddělení VB. Na rozdíl od stanic SNB okrsky již neprováděly úplné objasňování trestných činů a nezpracovávaly trestní oznámení.

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

Archiválie pocházející z činnosti stanice SNB v Semněvicích byly do Státního okresního archivu Domažlice se sídlem v Horšovském Týně delimitovány z archivního souboru Fondy Veřejné bezpečnosti z bývalého kraje Plzeň (EL NAD 10133), jenž byl dosud v péči I. oddělení SOA v Plzni, a to protokolem o přemístění (delimitaci) archiválií ze dne 25. října 2016 čj. SOAP/010-0839/2016. Podle přílohy k tomuto protokolu oblastní archiv delimitoval jednu úřední knihu, 16 podacích protokolů a 14 indexů pocházejících z činnosti četnické stanice Semněvice. Při vymezování jednotlivých archivních fondů v SOKA Domažlice však byly archiválie určeny do archivního fondu Sbor národní bezpečnosti – stanice Semněvice, protože všechny kromě památníku pocházejí až z období po zániku četnických stanic. Archiválie označené v předávacím protokolu jako indexy byly ve dvanácti případech definovány jako repertáře. Toto rozčlenění delimitovaného materiálu proběhlo až v roce 2017, proto je přírůstek archivního fondu Sbor národní bezpečnosti – stanice Semněvice evidován pod číslem 81/2017 a uvádí jednu úřední knihu, 16 podacích protokolů, 12 repertářů a dva indexy.

Státní oblastní archiv v Plzni převzal archiválie k uložení do archivního souboru Fondy Veřejné bezpečnosti z bývalého kraje Plzeň ve dvou přejímkách, a sice 11. března 1960, č. přírůstku 17-20/1960, a 7. října 1961, č. přírůstku 7-42/1961.

³ Tomuto zákonu předcházelo přijetí dvou závažných zákonů o postihu protistátní nepřátelské činnosti: zákona č. 231/1948 Sb., na ochranu lidově demokratického zřízení, a zákona č. 247/1948, o táborech nucené práce.

⁴ Vládní nařízení č. 48/1950 Sb., kterým se zřizuje ministerstvo národní bezpečnosti. Toto ministerstvo působilo do 1. října 1953, kdy bylo zrušeno a jeho pravomoci přešly zpět na ministerstvo vnitra.

⁵ Později přejmenované na okresní oddělení VB.

Z písemností vzniklých z činnosti stanice SNB Semněvice se dochoval památník stanice a registraturní pomůcky. Spisy byly zničeny za neznámých okolností ještě před předáním registraturních pomůcek do archivu.

III. Archivní charakteristika archivního fondu

Archivní fond Sbor národní bezpečnosti – stanice Semněvice obsahuje archiválie pocházející z let (1921) 1945–1952.

Přestože stanice SNB byly rušeny v roce 1951 a místo nich začaly působit okrsky VB, které již nebyly samostatné, ponechala zpracovatelka v archivním fondu i archiválie z let 1951–1952, a to na základě doporučení komise pro předarchivní činnost a péči o archiválie z 24. října 2016, jež vydala v souvislosti s delimitacemi archiválií Fondů Veřejné bezpečnosti z bývalého kraje Plzeň probíhajícími na podzim 2016 (viz kapitola II.).

Archivní fond tvoří jedna úřední kniha a registraturní pomůcky. Registraturní pomůcky se dělí na tajné podací protokoly, důvěrné podací protokoly, podací protokoly tajných zpráv a obyčejné podací protokoly. Podací protokoly jsou v jednotlivých řadách seřazeny chronologicky a po nejmladším podacím protokolu následují repertáře rovněž v chronologickém pořadí. Posledními registraturními pomůckami jsou indexy (inv. č. 30 a 31), jedná se o indexy jmenné, není ovšem zřejmé k čemu byly zpracovány, snad k agendě dopravní.

Po formální stránce je inventář zpracován podle metodického pokynu ředitele SOA v Plzni pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek čj. SOAP/006–0767/2010 a jeho dodatku čj. SOAP/006–1300/2014 a dále podle metodického návodu č. 1/2013 odboru archivní správy a spisové služby ministerstva vnitra čj. MV–46913/AS–1/AS–2013.

Během pořádání nebyly vyřazeny žádné archiválie. Z pohledu úplnosti zachování archiválií je archivní fond označen jako torzovitý. Jazykem archiválií je čeština. Většina archiválií je fyzicky poškozená, mají zejména potřhané papírové desky, památník (inv. č. 1) má utržené desky a rozešitý blok.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

V archivním fondu Sbor národní bezpečnosti – stanice Semněvice je uložen památník stanice vedený od roku 1921. Zachycuje obecný vývoj četnictva podle doporučeného návodu k psaní četnických kronik a rovněž důležité události, které se odehrály v obvodu stanice, a některá statistická data z činnosti stanice. V předtištěném formuláři památníku je zaznamenáno umístění stanice a dále seznam velitelů a mužstva.

Dále se dochovaly pouze registraturní pomůcky, jejichž výpovědní hodnota je limitována účelem, který jako takové plnily. Přesto však přibližují agendu, jíž stanice SNB v daném období vykonávala. Pro hlubší poznání činnosti a působení stanice SNB je ovšem bezpodmínečně nutné prostudovat i další archivní materiál. Z archiválií uložených ve Státním okresním archivu Domažlice se sídlem v Horšovském Týně lze doporučit zejména archivní fond Okresní národní výbor Horšovský Týn.

V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky

Ve Státním okresním archivu Domažlice se sídlem v Horšovském Týně archivní fond Sbor národní bezpečnosti – stanice Semněvice uspořádala a archivní pomůcku zpracovala Mgr. Radka Kinkorová.

V Horšovském Týně dne 2. října 2019

Mgr. Radka Kinkorová

Seznam použitých pramenů a literatury

Prameny

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně (dále SOkA Domažlice), fond *Okresní národní výbor Horšovský Týn* (EL NAD 150).

SOkA Domažlice, fond *Okresní velitelství SNB Horšovský Týn* (EL NAD 1977).

Literatura

JANÁK, Jan – HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2005.

KVAPILOVÁ, Iva. Přehled organizačního vývoje Sboru národní bezpečnosti v letech 1945–1950 se zaměřením na veřejně bezpečnostní (resp. pořádkovou a kriminální) složku. *Sborník AMV 1/2003*, s. 68–90.

KVAPILOVÁ, Iva. Organizační vývoj SNB v 50. letech se zaměřením na jeho veřejně bezpečnostní složku. *Sborník AMV 2/2004*, s. 9–69.

MACEK, Pavel – UHLÍŘ, Lubomír. *Dějiny policie a četnictva IV. : Československo (1945–1989)*. Praha : Police history, 2011.

Nová četnická stanice. *Posel od Čerchova*, 1898, roč. 27, č. 48 (26. 11.), nestr.

Příloha: Seznam použitých zkratek

AMV	Archiv Ministerstva vnitra
AP	archivní pomůcka
AS	archivní správa
čj.	číslo jednací
EL NAD	evidenční list Národního archivního dědictví
eid. jedn.	evidenční jednotka
ind	index
inv. č.	inventární číslo
MV	ministerstvo vnitra
NB	Národní bezpečnost
ppr	podací protokol
rep	repertář
Sb.	Sbírka zákonů
SNB	Sbor národní bezpečnosti
SOAP	Státní oblastní archiv v Plzni
SOkA	státní okresní archiv
ukn	úřední kniha
VB	Veřejná bezpečnost

Inventární seznam

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedn. č.
---------	-------	---------------	----------------

I. Knihy

1	Památník stanice	(1921) 1945–1950	ukn 1
---	------------------	------------------	-------

II. Spisový materiál

A. Registraturní pomůcky

Podací protokoly tajné

2	Podací protokol tajný 26. 9. 1945–30. 12. 1947; čj. 1/45–175/47	1945–1947	ppr 1
3	Podací protokol tajný 1. 1. 1948–31. 12. 1949; čj. 1/48–228/49	1948–1949	ppr 2
4	Podací protokol tajný 1. 1. 1950–30. 5. 1951; čj. 1/50–110/51	1950–1951	ppr 3
5	Podací protokol tajný 30. 5. 1951–19. 8. 1952; čj. 111/51–115/52	1951–1952	ppr 4
6	Repertář k podacímu protokolu tajnému	1945–1947	rep 1
7	Repertář k podacímu protokolu tajnému	1948–1949	rep 2
8	Repertář k podacímu protokolu tajnému	1950–1951	rep 3
9	Repertář k podacímu protokolu tajnému	1952	rep 4

Podací protokoly důvěrné

10	Podací protokol důvěrný 29. 5. 1945–31. 12. 1946; čj. 1/45–384/46	1945–1946	ppr 5
11	Podací protokol důvěrný 1. 1. 1947–31. 12. 1948; čj. 1/47–191/48	1947–1948	ppr 6
12	Podací protokol důvěrný 1. 1. 1949–30. 3. 1949; čj. 1/49–38/49	1949	ppr 7
13	Repertář k podacímu protokolu důvěrnému	1945–1946	rep 5

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedn. č.
14	Repertář k podacímu protokolu důvěrnému (v repertáři se shodují některá rejstříková hesla s hesly v inv.č. 13)	1945–1947	rep 6
15	Repertář k podacímu protokolu důvěrnému (v repertáři se shodují některá rejstříková hesla s hesly v inv.č. 14)	1947–1949	rep 7
Podací protokoly tajných zpráv			
16	Protokol tajných zpráv 7. 9. 1946–19. 1. 1948; čj. 1/46–1/48	1946–1948	ppr 8
17	Rejstřík (repertář) k protokolu tajných zpráv	1946–1948	rep 8
Podací protokoly obyčejné			
18	Podací protokol obyčejný 12. 8. 1938–23. 9. 1939; čj. 1501/38–250/39 15. 5. 1945–30. 12. 1945; čj. 1/45–964/45	(1938)1945	ppr 9
19	Podací protokol obyčejný 1. 1. 1946–18. 6. 1946; čj. 1/46–990/46	1946	ppr 10
20	Podací protokol obyčejný 18. 6. 1946–13. 6. 1947; čj. 991/46–1020/47	1946–1947	ppr 11
21	Podací protokol obyčejný 13. 6. 1947–31. 12. 1947; čj. 1021/47–2017/47	1947	ppr 12
22	Podací protokol obyčejný 2. 1. 1948–18. 10. 1948; čj. 1/48–1980/48	1948	ppr 13
23	Podací protokol obyčejný 18. 10. 1948–21. 6. 1949; čj. 1981/48–1440/49	1948–1949	ppr 14
24	Podací protokol obyčejný 21. 6. 1949–25. 4. 1951; čj. 1441/46–560/51	1949–1951	ppr 15
25	Podací protokol obyčejný 25. 4. 1951–18. 8. 1952; čj. 561/54–758/52	1951–1952	ppr 16
26	Repertář k podacímu protokolu obyčejnému	(1939) 1945	rep 9

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedn. č.
27	Repertář k podacímu protokolu obyčejnému	1946–1947	rep 10
28	Repertář k podacímu protokolu obyčejnému	1948–1949	rep 11
29	Repertář k podacímu protokolu obyčejnému	1952	rep 12
30	Index (jmenný) (IV)	1945–1946	ind 1
31	Index (jmenný) (IV)	1947–1948	ind 2

Název archivní pomůcky:	Sbor národní bezpečnosti – stanice Semněvice
Značka archivního fondu:	SNB Semněvice
Časové rozmezí:	(1921) 1945–1952
Počet evidenčních jednotek:	31 (1 úřední kniha, 16 podacích protokolů, 12 repertářů, 2 indexy)
Počet inventárních jednotek:	31
Rozsah v bm:	0,40
Stav ke dni:	2. 10. 2019
Zpracovatel archivního fondu:	Mgr. Radka Kinkorová
Zpracovatel archivní pomůcky:	Mgr. Radka Kinkorová
Počet stran:	12
Počet exemplářů:	4
Schválil:	Mgr. Radka Kinkorová dne 2. 10. 2019 čj. SOAP/10-555/2019